

Németh Miklós miniszterelnök:

Jó lenne, ha együtt mennénk tovább

Az én nemzedékem előbb gyermekként, majd ifjú emberként csak sűrű ködfüggönyön keresztül láthatta Nagy Imrét. Az egyetemi évek valóság- és igazságkereső szenvedélye újból és újból megválaszolatlan kérdéseken akadt el. Barátoktól kapott könyvekből, éjszakába nyúló vitákból épült bennem a kép Nagy Imréről, aki számomra már akkor sok értéket, de feloldhatatlan ellentmondásokat is jelentett.

A korra, amiben élt, nem a türelem volt jellemző. Gyakran öltetek és csak ritkán temettek tisztességgel.

Ó nyitott volt a világ és az emberi élet sokfélesége iránt, ami különös érték, ismerve az őt körülvevő társadalomra parancsolt szürkéséget. Nem szaladt neki lázadva a falaknak, de nem szürkült hozzá a megalázkodó közepszerhez. Gyűjtötte és magába szívta az ismereteket, a paraszti ősök kijelölté utat járta a XX. századi tudós-politikus szívos hitével.

Nem volt rá jellemző az önsúly nélküli parafapolitikus csak a pillanatra figyelő, percre reagáló magatartása. Sorsa ugyan elképesztő fordulatokkal vetette a legváratlanabb helyzetekbe, de nem tudta olyan helyre sodorni, hogy ne építette volna tovább magát. Képes volt előre élni. Ez határozta meg magatartását, ezért volt képes oly sokszor előreívó kompromisszumokat kötni.

Megbecsülte a kis lépések mások által lebecsült esélyeit és eredményeit. Az utolsó szegletig körbejárta, hogyan lehet a létező társadalmi modellt javítani. Sok próbálkozása tette érzékennyé és felkészültté arra, hogy 1953-ban, amikor megvillant a nagyobb lépés lehetősége, azonnal zászlót bontson.

Kiemelkedő magyar embert temetünk a mai napon, akinek életpályája — oly sok nagy magyarhoz hasonlóan — megbecsáthatatlanul kettétört. Sorstragédiájukban — mint cseppben a tenger — a nemzet sorsa fejeződik ki.

Nagy Imre, a nép szolgálatára törekvő reformer a néppel akart harcolni a népért. Tudta, hogy nincs eszme, amiért szabad lenne a népet megnyomorítani, és nincs cél, ami az igazságtalanságot, a törvényteleniséget szentesíthetné. És nincs nép, ki ezt tartósan eltűrné.

Nagy Imre élete és halála politikai mártírium. A mártírok élete mindig tanúságtétel és példázat. Példázat az erkölcsi tartás halhatatlanságáról, az önmagát vállalni tudó és akaró ember megvédésének szükségességéről, a szellemi és fizikai erőszak és könyörtelenség elfogadhatatlanságáról.

se. A történelmi igazságtétel ekkor nem olaját hoz, hanem olajat önt a tűzre.

Ez a nap akár fordulópontra is lehet a magyar történelemben.

Most olyan a magyar helyzet, hogy csak együtt lehetünk győztesek vagy vesztesek.

Ha összefogunk, győzhetünk. Ha egymás ellen — vagy valaki

más ellen — fordulunk, akkor mindnyájan vesztesek leszünk. Győzelmi esélyt csak az adhat, ha nem azért tárjuk fel a bűnt, hogy büntessünk, hanem azért, hogy ne kövessük el még egyszer.

Más-más utakat megjárva, különböző oldalról érkezünk a ravatalhoz. Jó lenne, ha együtt mennénk tovább.

Példája azt sugározza felénk: nincs más mérték, csak a munka és a tisztesség. Élni úgy, hogy nem elfogadni a külső, megalázó parancsokat, hanem a tényekre és a gondokra figyelni és azt vetni egybe az ember belső szellemi és erkölcsi világával: a salakot kivelve, a valódi értékeket őrizve, gyarapítva életben maradni és készülni.

Nagy Imrét benső értékek vezérelték. Ezért tudta életének szellemi és erkölcsi lényegét nekünk és az utánunk jövőknek átadni. Ezért él bennünk tovább.

Utolsó döntésével saját akaratából elkerülte a hajlást és a megmásíthatatlan törést választotta. Így lett eltört élete példává.

Nagy Imrének és küzdőtársainak temetése mindenképpen jelkép lesz a magyar történelemben. Hogy milyen jelentéstartalommal, ez már rajtunk múlik. Hétköznapi tetteink ezt a napot a nemzeti, történelmi igazságtétel, a nemzeti megbékélés, a közmegegyezés jelképévé avathatják. De eltorzíthatják az életpálya üzenetét olyanok, akik széthúzást, anarchiát, gyűlölködést szívnak, akik vallásháborús ösztönöket és indulatokat korbácsolnak fel.

Belső kiegyezés kell, mert csak akkor reménykedhetünk a társadalmi méretű, nemzeti megbékélésben. Ez nem történhet úgy, hogy a rehabilitáltak helyett másokat ültetünk a vádlottak padjára. A megbélyegzettek megtisztulásának nem lehet következménye a mások megbélyegzése.